

Jord- och skogsbruksutskottet

Statsrådets redogörelse för den inre säkerheten

Till förvaltningsutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse för den inre säkerheten (SRR 4/2021 rd): Ärendet har lämnats till jord- och skogsbruksutskottet för eventuellt utlåtande till förvaltningsutskottet. Tidsfrist: 12.11.2021.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- utvecklingsdirektör Harri Martikainen, inrikesministeriet
- konsultativ tjänsteman Riitta Ukkonen, jord- och skogsbruksministeriet
- säkerhetschef Juha Suutarinen, Naturresursinstitutet
- direktör Axel Hagelstam, Försörjningsberedskapscentralen
- utvecklingsdirektör Markus Lassheikki, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK.

Skrifligt yttrande har lämnats av

- Livsmedelsverket
- Finlands Kommunförbund
- Finlands Byar rf
- Nätverket för att säkra förutsättningarna för ett gott liv på landsbygden.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Statsrådets redogörelse för den inre säkerheten bygger på ett ställningstagande som riksdagen godkände i samband med den första redogörelsen om den inre säkerheten (SRR 5/2016 rd — RSk 8/2017 rd). Redogörelsen beskriver säkerhetshoten mot individer och sammanslutningar i Finland och vilken hjälp som finns att få om dessa hot realiseras. I redogörelsen beskrivs hur de viktigaste globala och nationella förändringskrafterna påverkar den inre säkerheten. Framtidsanalysen sträcker sig fram till 2030. Förebyggandet av säkerhetsproblem utgör grunden för politiken för den inre säkerheten. I redogörelsen betonas polisens och räddningsväsendets, tullens, gräns-

Utlåtande JsUU 24/2021 rd

bevakningsväsendets och rättsväsendets ansvarsområden, men i enlighet med den breda säkerhetsuppfattningen gäller redogörelsen också andra myndigheter och aktörer som omfattas av samarbetsmodellen för den övergripande säkerheten, inklusive aktörer som sköter uppgifter i anslutning till försörjningsberedskap, hälsa, säkerhet och välfärd. Jord- och skogsbruksutskottet har granskat redogörelsen med avseende på sitt eget fackområde. Fokus ligger på dels kopplingen mellan inre säkerhet, försörjningsberedskap och livsmedelstrygghet, dels betydelsen av den kritiska infrastrukturen och myndigheternas servicenätverk med tanke på landsbygden och framför allt glesbygden.

Försörjningsberedskap och livsmedelstrygghet

Det huvudsakliga målet för primärproduktionen, som hör till jord- och skogsbruksutskottets ansvarsområde, är att trygga människors grundläggande behov, såsom vatten, mat och energi, samt att tillhandahålla råvaror och tjänster för många olika behov, såsom boende, kläder och hygien. I början av coronapandemin visade sig medborgarnas oro över säkerheten som hamstrande av livsmedel och dagligvaror. Det vittnar för sin del om livsmedelsförsörjningens centrala betydelse för medborgarnas säkerhet. Här lägger utskottet också vikt vid rekommendationen om 72 timmars beredskap: varje hushåll bör ha beredskap att klara sig med de baslivsmedel som finns i hemmet i tre dygn om en störningssituation inträffar. Försörjningsberedskapen bygger på kontinuerlig inhemsk primärproduktion. Försämrade verksamhetsmöjligheter för primärproduktionen till exempel på grund av lönsamhetskrisen inom jordbruket kan äventyra stabiliteten i den inhemska livsmedelsproduktionen och är således en samhällelig försörjningsberedskapsfråga. Störningar i livsmedelsförsörjningen kan leda till mycket omfattande störningssituationer och orsaka otrygghet bland medborgarna. Utskottet konstaterar att redogörelsen i ganska liten utsträckning behandlar matproduktionen och livsmedelstillgångens betydelse för samhällets säkerhet. Flera av de störningar som nämns i redogörelsen är dock sådana att de, om de drar ut på tiden, kan inverka på livsmedelssäkerheten och försörjningsberedskapen.

Under coronapandemin visade det sig vara en styrka att vi har en hög självförsörjningsgrad inom livsmedelsförsörjningen och ett fungerande samarbetsnätverk för försörjningsberedskap. Dessa styrkor bör värnas och stärkas ytterligare. Ett självständigt, fungerande, flexibelt och kontinuerligt upprätthållet system för livsmedelsförsörjning säkerställer att livsmedelstryggheten tillgodoses. Försörjningsberedskapen för livsmedel stärks särskilt av ett fungerande samarbete med den privata sektorn. Det är också viktigt med tanke på Finlands försörjningsberedskap och inre säkerhet att vi samarbetar med andra EU-medlemsländer och påverkar initiativ om livsmedelsförsörjning. Utskottet noterar att kommissionen har utarbetat en beredskapsplan för att trygga livsmedelsförsörjningen och livsmedelssäkerheten i EU under kristider. I planen utnyttjas erfarenheterna från den pågående pandemin. Kommissionen har aviserat ett meddelande om beredskapsplanen i år.

Livsmedelsförsörjningen är beroende av andra verksamheter som är kritiska med tanke på försörjningsberedskapen, såsom produktion av råvaror, tillgång till energi, laborietjänster, vattentjänster, informationssystem, kommunikationsnät, betalningssystem samt inhemska och internationella transporter, inklusive garanterade förutsättningar för vintersjöfart. Utskottet betonar särskilt dels betydelsen av energiförsörjning och driftsäkerhet i livsviktiga nät inom jordbruket, dels beredskapen för elavbrott med hjälp av reservkraftsförsörjning. Dessutom är det viktigt att

Utlåtande JsUU 24/2021 rd

säkerställa tillgången till maskiner, anordningar, komponenter och programvara som behövs inom livsmedelslogistiken också under undantagsförhållanden, samt att stärka gårdsbruksenheter beredskapsnivå och kunskaper i cybersäkerhet utan att belasta jordbrukarna ytterligare. Den ökande mekaniseringen inom jordbruket leder till ett växande beroende av energi och teknik. En grundläggande förutsättning för en säker livsmedelsproduktion i hela livsmedelssystemet är att det finns tillräckligt med rent vatten både för gårdsbruksenheter och för industrins behov och även för befolkningen. Vår vattenförsörjning håller hög standard och det är viktigt att se till att det eftersatta underhållet åtgärdas och att underhållet inte blir eftersatt igen. Liksom regeringen anser utskottet att det är nödvändigt att definiera den nationella kritiska infrastrukturen och utreda lagstiftningsbehoven när det gäller skyddet av den. Den kritiska infrastrukturen kan utgöra ett säkerhetshot i framtiden och i synnerhet i områden där kommunerna inte själva har råd att åtgärda det eftersatta underhållet. Utskottet framhåller att det är en viktig uppgift att se till att livsmedels- och vattenförsörjningen fungerar under alla säkerhetsförhållanden.

Kritisk infrastruktur och servicenätverk i glesbygden

I redogörelsen identifieras riskfaktorer och konsekvenser i fråga om den globala uppvärmningen. Den kritiska infrastrukturen och tryggheten av dess funktion har också ett väsentligt samband med åtgärderna för att dämpa klimatförändringens konsekvenser. Beredskapen inför klimatrisker måste så långt som möjligt väga in extrema situationer. När klimatförändringen framskrider är det viktigt att kommunernas och de privata aktörernas beredskap och anpassning stöds mer målmedvetet och systematiskt i samhället. Effekterna av väder- och klimatrisker på jordbruket och naturresurserna har redan kunnat ses under de senaste åren. Exempel på detta har varit kraftiga regn, värme och torka samt stormar som orsakar skador på skogarna. Utskottet konstaterar att den ökade väder- och klimatriskerna ytterligare framhäver betydelsen av att jordbruk bedrivs i hela landet så att den lokala risken sprids. Det är viktigt att också i fortsättningen säkerställa finansieringen av forsknings- och utvecklingsprojekt som främjar klimatåtgärder inom markanvändningssektorn. I projekten beaktas bland annat konsekvenserna för prognostiseringen och livsmedelssäkerheten.

Landsbygdens livskraft och den inre säkerheten är nära kopplade till varandra. En bebodd och livskraftig landsbygd stöder i synnerhet vid östgränsen också gränssäkerheten. I glesbygden är myndigheternas resurser begränsade och sektorsövergripande myndighetssamarbete nödvändigt. I synnerhet i glesbygden deltar förutom myndigheter också näringslivet, organisationer, byaföreningar och andra lokala aktörer i säkerhetsarbetet. Till exempel Försvarsutbildningsföreningen utför värdefullt arbete när den tillhandahåller utbildning för allmänheten, och i synnerhet för gårdar, så att dessa kan klara sig bättre i störningssituationer i vardagen och under undantagsförhållanden. Organisationernas verksamhet baserar sig i stor utsträckning på frivillighet och är beroende av offentlig finansiering, som bör tryggas på ett ekonomiskt hållbart sätt. Bland annat avtalsbrandkårer och frivilliga brandmän bör kunna delta även i framtiden. Utskottet lyfter fram att dimensioneringen av många offentliga tjänster baserar sig på statistiska data om stadigvarande boende, vilket inte motsvarar det verkliga behovet av tjänster i och med att ett multilokalt levnadssätt, platsberoende arbete och säsongboende ökar. Om servicestandarden kan förbättras då multilokaliteten ökar, kan de som permanent bor på landsbygden känna sig säkrare på att tjänsterna kommer att finnas kvar.

Utlåtande JsUU 24/2021 rd

I avsnittet om åtgärder ställer regeringen i redogörelsen som mål att trygga den geografiska jämlikheten i tillgången på brådsökande hjälp samt att förbättra tillgången till larmtjänster och myndigheternas synlighet, särskilt i de områden där servicenivån är sämst. Polisens närvaro och servicenätverket i glesbygden räcker inte till, vilket väcker oro. Enligt redogörelsen är polisens genomsnittliga utryckningstid god, men den regionala och tidsmässiga spridningen är stor. Utskottet konstaterar att tillgången på hjälp också påverkas av i vilket skick den ovannämnda kritiska infrastrukturen är. Att datakommunikationsnätet fungerar tillförlitligt under alla förhållanden är ett absolut villkor för att man ska kunna göra nödanmälningar. Ett uppdaterat adressdatasystem och ett framkomligt vägnät bidrar till att hjälpen når fram i tid. Utskottet anser det vara ytterst viktigt att vi hittar metoder för att trygga den kritiska infrastrukturen och förkorta insatstiderna för larmtjänsterna för att upprätthålla förtroendet för att myndighetstjänster finns tillgängliga också i glesbygden.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Jord- och skogsbruksutskottet föreslår

att förvaltningsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 12.11.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Anne Kalmari cent
vice ordförande Ritva Elomaa saf
medlem Markku Eestilä saml
medlem Seppo Eskelinen sd
medlem Satu Hassi gröna
medlem Mikko Lundén saf
medlem Jari Myllykoski vänst
medlem Anders Norrback sv
medlem Raimo Piirainen sd
medlem Piritta Rantanen sd
medlem Arto Satonen saml
medlem Mikko Savola cent
medlem Jenna Simula saf
medlem Peter Östman kd.

Sekreterare var

utskottsråd Tuire Taina.